

גיליון מס' 513 פרשת תז"מ
תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכל ידידינו היקרים
בברכת קיץ בריא
יצחק גולדשטון

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות

פ' תזריע (פי"ג י"ב) לכל מראה עיני הכהן
אסופה מדברי רבינו זצ"ל בענין משקפיים בדיני התורה

אפשר לומר על משקפיים, שהוא דרך מלבוש, אך אינו בגד. ובשו"ת דברי מלכאל (ח"ד סימן ל"א) כתב נראה שכהן היה אסור ללבוש בתי עינים בשעת עבודה דהוי כתוספות בגדים.

אם נחשב בעל מום

ועי' תשובת רבינו זצ"ל בספר פתחי חיים (לידידינו הגר"מ חליוה שליט"א מכתבי תורה סי' נ"ח ס"ד) ששאל, האם כהן דאית ליה משקפיים הוי בע"מ לעבודה בביהמ"ק, והשיב רבינו זצ"ל יתכן.

וכן בקונטרס עזרת אליעזר פ' תצוה (מהגר"א קרביץ שליט"א עמוד צ') שאל מרבינו זצ"ל, אם כהן שלובש משקפיים בזמן העבודה האם נפסל מצד מום, ואם כהן שלובש משקפיים נפסל בעבודה מצד יתור בגדים, ובתרווייהו השיב רבינו זצ"ל, כן. [וכן אמר בבואו לשמחת בר מצוה לנכד האסיא ד"ר ר"מ ארט כשראה שיש לבר מצוה [שהיה כהן] משקפיים שלא יוכל לעבוד כן בביהמ"ק].

אם נחשב ראייה לכל דיני התורה

בספר פתחי חיים (מהגר"מ חליוה שליט"א מכתבי תורה סי' נ"ח ס"ג) נשאל רבינו זצ"ל האם ראייה ע"י משקפיים חשיב גדר ראייה לכל התורה, והשיב רבינו זצ"ל, לא תמיד.

לענין ברכת הראייה

נשאל רבינו זצ"ל בס' שמענו כן ראינו (מריב שמעון הכהן ברכו ז"ל ח"א ברכות פרטיות פי"ד סי' ז') לענין ברכת הראייה על הים או על ראיית חכמי ישראל ע"י משקפיים כשבלא"ה

אינו רואה, והשיב שיכול לברך, ובס' מעשה חמד (פ"ד אות מ"א) הביא שיש מי שכתב להסיר המשקפיים קודם ראיית האילן לברכת האילנות, ובהערה שם הביא בשם רבינו זצ"ל, דפלא גדול הוא לומר כן דלפי"ז ה"ה בקריאת התורה ובכל דבר התלוי בראיה, ועי"ש (בהערה קל"ח) שהביא שאחד שאל לרבינו זצ"ל לגבי ברכת מאורי האש והשיבו שטוב להסירם, ועי' שם דדוקא ע"י משקפיים נחשב ראייה אבל א"א לברך בראייה ע"י משקפת, אמנם להלן שם (פ"טו סי' ח') כ' דאין מניעה לברך ע"י משקפת, ועי' שם לחלק בין משקפת רגילה שהיא כמשקפיים לבין משקפת שבנויה על מראות, ובספר שער העין (תשובה י"ט) כותב נסתפקנו ברואה דבר המחייב ברכה ממרחק רב ע"י משקפת ועי"ז מבחין בו בבירור האם יכול לברך [הכוונה למשקפת העשויה כתבנית זכוכית מגדלת שעיניו רואות את הדבר עצמו ולא למשקפת הבנויה על מראות שרואה רק את בבואת הדבר]. והשיב רבינו יכול לברך.

אם מברכין שהחינו על קניית משקפיים

בענין שהחינו על קניית משקפיים, הביא בס' מאיר עוז (סי' רכ"ג ס"ג) בשם רבינו זצ"ל דס"ל דיש לברך שהחינו על משקפים [וכתב דה"ה על שינים תותבות] והוסיף שם שבזמנינו שמשקיעים בקניית משקפים למצוא דוגמא שתתאים וא"כ הוי גם כתכשיט יברך שהחינו לכו"ע והנפק"מ לגבי עדשות מגע וכן במי שמחליף רק את העדשות שבמשקפים ע"ש, וכן נקט בס' חוט שני (ברכת הודאה עמ' ק"פ אות ו').

לענין ראיית נגעים

בדעת נוטה (כת"י) פ' תזריע (פי"ג י"ב) נשאל רבינו זצ"ל, בדין כהן שחשך מאורו, דפסול לנגעים מקרא לכלל מראה עיני הכהן, דתיפול"ל שאינו רואה, והשיב דקמ"ל קרא דאע"פ שרואה ע"י זכוכית מגדלת לא נחשב ראייה, ומשמע דאינו פסול משום בע"מ. וע"ע שם (פכ"א י"ח) אם מי שראייתו חלשה נחשב בע"מ.

לענין ראיית תולעים

ועי' בדרך אמונה בבאור ההלכה הלכות שמיטה ויובל (פ"ד ה"א ד"ה בין) שכתב, וכבר רצה בעל ס' הברית לאסור לשתות חומץ כי הוא מלא תולעים קטנים הנראים ע"י זכוכית מגדלת, וכבר השיב עליו בעל חכמת אדם בבית אדם (סי' ל"ח) דהא כתיב בניזיר חומץ יין לא ישתה מכלל דכו"ע שרי וע"כ דכל דבר שאין נראה לעינים לא אסרה תורה ואין זה נקרא תולעים תדע דהטבעיים אומרים שכל האויר מלא תולעים קטנים וא"כ אסור לשאוף אויר וגם בס"ת אם יש נגיעה או נפסק שאין נראין אלא בזכוכית מגדלת אין פוסל וכן באתרוג ובכל דבר שהתורה לא ניתנה אלא לחוש העין הרגיל וזה פשוט.

לענין ראיית פרי עץ הדר

רבינו זצ"ל היה מביא מעשה רב ממרן החזו"א זצ"ל שהזדמן אצל מרן הגר"ח מברסק זצ"ל וראה שמסתכל על אתרוג בזכוכית מגדלת, ואמר החזו"א לעצמו היכן כתוב בתורה שיש לראות ע"י זכוכית מגדלת, ופנה הגר"ח ואמר, האברך צודק, אמנם מי שרואה כראוי לא צריך זכוכית מגדלת, אבל כשיש לנו ראייה חלשה א"כ רק עי"ז רואה כהוגן, אבל מי שרואה היטב באמת אין דין לראות ע"י זכוכית מגדלת, שלא אמרה תורה פרי עץ הדר, אלא לפי טבע ראות העין, ועי' בס' אעלה בתמר בריסק (עמוד ס"ה) בס' מעשה איש (ח"א עמוד כ).

בדין כהן שיש לו משקפיים

בס' חשוקי חמד מסכת סנהדרין (ל"ו ב') דן אם נימא שאין מצוה לכבד כהן בעל מום, מה הדין כאשר יש בבית הכנסת רק כהן הלובש משקפיים האם צריך להעלותו ראשון לתורה. שאולי כהן הלובש משקפיים אינו ראוי לעבודה בבית המקדש, והביא מרבינו זצ"ל שאמר שמשקפיים לא הוי יתור בגדים, כיון שאין בהם ג' על ג'.

לענין יתור בגדים במקדש

ועיון בספר דרך חכמה (פ"י מהלכות כלי המקדש ה"ג ביאור הלכה ד"ה מניה) שכתב, שלכך לא הוי תפילין יתור בגדים, שאין בהם ג' על ג', והא דכתב הרמב"ם (שם ה"ח) דצלצול קטן הואיל וחשוב הוי יתור בגדים אפילו בפחות מג' על ג', י"ל שהוא חשיב כי הוא בגד וצריך להשתמש בו, אבל תפילין שאינו לצורך בגד, אלא לצורך מצוה, והוא תכשיט ולא בגד אינו חוצץ. ומה שאמו בשבת (ס"א ב') תפילין דרך מלבוש, אין הכוונה שהוא בגד, אלא שהוא דרך לבישה, אבל בגד לא הוי. וכמו כן

להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושוי"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

הגאון רבי משה שמואל שפירא זצוק"ל ראש ישיבת באר יעקב

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הנקובל רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל (גלב"ע י"א ניסן תש"ע)

טוב שכן טוב

ב) ופעם אחת ראיתי שרבי ישראל אלי' מספר לרבינו בהתרגשות שאירע לו השבוע נס, שהלך בדרכו ואוטו פגע בו וב"ה יצא מבלי שום פגע (וכנראה רצה לקיים 'שיחו בכל נפלאותיו').

ג) למרות שרי"א היה ידוע כעמקן ובקי עצום בתורת הנסתר, היה קשה לדבר עמו באופן ישיר על עניני קבלה ונסתר, כי דרכו היה בהצנע מאוד ולא היה מרבה בדיבורים. פעם הצעתי לפניו שבזוהר הקדוש בפרשת משפטים מובא כי מי שנכשל באכילת בשר בחלב הדבר ניכר עליו ויש בו רושם של החטא, ושאלתי אם כל אחד יכול להבחין בזה.

וענה שזה דרגה מסוימת של רוח הקודש, ומי שבדרגה זו יכול להבחין. והעזתי ואמרתי שנהנה לאחרונה סיפרו כן על רבי חיים, שעבר לפניו נער צעיר והביט בו לרגע ושאל אותו למה אינו מקפיד על איסור אכילת בשר בחלב, והתברר שאכן נכשל בזה.

ובירר רי"א, איזה רבי חיים, השכן?

וכשהשבתי בחיוב, הגיב: אצלו זה יתכן. כי הוא שמור מילדותו ממש!

ד) אחרי פטירת רבינו, סיפרה לי הרבנית ויינטרוב תחי', שכשהילדים היו צעירים, אחד מבניה הלך לשחק אצל ילדי השכנים שגרו בבנין הסמוך (רשב"ם 32), בקומה הראשונה, וכעבור זמן בעלי הבית היו צריכים לצאת, וכנראה חשבו שאף אחד אינו בבית ויצאו ונעלו את הבית, והילד נותר נעול בפנים והתחיל לבכות לעזרה. והיה שם מרפסת פתוחה אבל הקירות היו גבוהים ולא הצליח לטפס ולצאת. ואמו הרבנית ויינטרוב תחי' ראתה בצרתו, ואמרה לו שהיא מנסה לעזור. ומיהרה הרבנית קניבסקי ע"ה וסיפרה לו מה שאירע, והרבנית נכנסה לחדרו של רבינו ותיארה לו שכן השכנים נעול בדירה הסמוכה.

רבינו קם ממקומו ומיהר לבית ההוא, הוא טיפס במאמץ על קיר המרפסת שהיה פתוח אל החצר, והשתלשל אל תוך הבית, ושם עזר לילד לדלג על הקיר ולצאת, ואח"כ יצא בעצמו החוצה.

תמונה לא מוכרת של רבינו משתתף בשמחת בר מצוה לבנו של רי"א ז"ל

נעלם ממנו שמו לתפילה ואח"כ נפטר

רבי ישראל אלי' היה מסובל ביסורים רבים, ובערוב ימיו אף כהו עיניו מראות, ובשבועות האחרונים לחייו היה מצבו חמור ורבינו היה מעתיר בעדו לרפואה שלימה, ואף נכנס אליו בביתו לבקר.

ועובדא נוראה סיפר ממשו של רבינו, רבי ישעי' אפשטיין, שרי"א הסתלק ביום י' ניסן לפנות ערב ונקבר למחרתו יום שישי בבוקר. וכאשר שמע רבינו מפטירתו, אמר לרבי ישעי' אפשטיין "היום במנחה רציתי להזכיר את שמו לרפואה שלימה, וניסיתי אבל לא הצלחתי בשום אופן להיזכר בשם, אז המשכתי הלאה, והנה עכשיו אני זוכר מצוין את שמו ישראל אליהו בן חסיה עלקא, וכנראה משמים העלימו ממני באותה עת!"

ובצוואתו ביקש הרי"א שלא יאמרו עליו דברי שבח, ואחד החתנים נכנס אל רבינו ושאל מה יוכל לומר בהספד על חמיו שאין זה שבח וענה שיאמרו עליו "שעשה מה שצריך" כי זה לא שבח אלא כך צריך להיות, וכן יזכיר שלמד בהתמדה כי זה דבר הכי חשוב (רשימות ר"ג הוניגסברג).

רבינו מבקר את רבי ישראל אליהו ויינטרוב בביתו בתקופתו האחרונה

רי"א ורעייתו הרבנית שתבלחטו"א עלו מארצות הברית והתגוררו בבני ברק, ברחוב רשב"ם בבנין הסמוך רבינו. בשנים ההם משפחת ויינטרוב היו כמעט בודדים מכל מכר או קרוב, וכאשר היו תקופות עמוסות וקשות היתה השכינה הצדקנית הרבנית קניבסקי ע"ה עומדת לימינם לדאוג לכל מה שצריך, הן במשלוחים של אוכל ודברים אחרים, והן בעזרה בצרכי היום יום, ופעמים אף שמרה על ילדיהם הצעירים.

באחד הפעמים כאשר הרבנית לא יכלה לשמור על הילדים התנדב רבינו בעצמו ושהה בביתם של משפחת ויינטרוב לשמור על הילדים הקטנים עד שאחד ההורים יחזור הביתה (מפי הגרש"מ יעקבזון חתנו של רי"א).

רבינו העריך מאוד את רי"א ואת תורתו, ופעם התבטא אודותיו (בפני הגרש"מ יעקבזון) כי 'אבא החזיק ממנו מאוד' (וראה בהסכמת מרן הקהילות יעקב לספרו 'נר תמיד' על חנוכה).¹

רבי ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל

בכולל 'חזון איש'

מקום מושבו של הרי"א בעת שלמד בכולל האברכים 'חזון איש', היה ספסל לפני רבינו ופעמים רבות שוחחו בדברי תורה והלכה.

כשדיברו פעם על ישוב ארץ ישראל, סיפר רי"א על עצמו בפשיטות, שבשנת תשכ"ז בעת שהיה מצב בטחוני מתוח מאוד בארץ ישראל (בעקבות 'מלחמת ששת הימים') הרבה בני תורה חשבו לעזוב את ארץ ישראל, בפרט אלו שהיה להם דרכון אמריקאי, שסברו שזה השתדלות נכונה לברוח מהארץ, 'אולם אני זוכר שבאותם ימים, עמדותי ודיברתי בלימוד עם רבי חיים על מדרגות ביתו, ולא חשבנו לברוח מארץ ישראל'.

רבינו מטה אוזן לשמוע את דבריו של רבי ישראל אלי'

עובדות שקיבלנו מפי תלמיד קרוב שהסתופף שנים רבות בצילו של הגרי"א (הרב אי"ב שליט"א)

א) רבינו ומו"ר רבי ישראל אלי' היו נפגשים בקביעות במנחה גדולה של שבת בבית הכנסת 'לדרמן', ופעמים רבות היו רבי ישראל ניגש להעיר איזה הערה או קושיא שנתחדשה לו בפרשת השבוע. או שרבינו היה מציע לפני דבר שנתחדש לו בשבת. לעיתים גם היו ממשיכים להתכתב על החידוש במכתבי תורה, וחלקם נדפסו בספר דעת נוטה על חומש במדבר, ועוד מכתבים יודפסו אי"ה על ידי מכון 'דעת נוטה'.

1. סיפר חתן רבינו הגר"ש שטיינמן: זכרתי שכאשר רבי ישראל אלי' ושאר בשרי רבי יצחק וולדמן ז"ל ביקשו להתגורר באחת מהבתים שנבנו ע"י הנהלת 'כולל חזון איש' בשנים ההם, אשר יועדו מתחילה לאברכי הכולל, הוצעו להם שני דירות ברחוב רשב"ם 21 בבנין שנבנה לא מכבר. אבל שני האברכים ביקשו להתגורר דווקא בדירה הימנית בבניין.

ובמה התייחדה הדירה ההיא, לא מפני גודלה או אויר נעים ושמש חמימה, אלא כי זו היתה מול חלון ביתו של מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע שהתגורר שם בעת ההיא בקומה הראשונה (-רחוב רשב"ם 23) ושני האברכים יראי השם ביקשו לזכות להיות קרובים אליו יותר להתבסס מאורו ולחזות אחרי הילוכיו.

ומכיון שלא הגיעו לעמק השווה, הנהלת הכולל הטילה גורל ורבי יצחק ולדמן עלה בגורל, ואכן הוא זכה להתגורר ולדור קרוב אל מרן הקהילות יעקב, ובדירה הסמוכה השמאלית התגורר רבי ישראל אלי' זצ"ל. וראה בספר 'אשכבתיה דרבי' הספד נפלא שמסר רי"א אחרי מות הקהילות יעקב זי"ע.